Vous voyez le grand gain, sans qu'il faille le dire
Que de ses ports de mer le roi tous les ans tire;
Or, l'avis, dont encore nul ne s'est avisé
Est qu'il faut de la France,— et c'est un coup aisé
En fameux ports de mer mettre toutes les cótes:
Ce serait pour monter a des sommes trés hautes!
Molière. Les facheux. Acte III, scène III [8]

Спромігся Солопій весною на горох,
Та й, сівши з Хіврею, собі міркують вдвох,
Чи то продать його, чи то його посіять:
"А що ж тут мірковать? Не полінуйсь провіять,-
Озвалась Хівря тут,— в мішечки позсипай,
Та й сіять на поле, під дощ, мерщій чухрай!"
"Воно-то, Хівре, бач, тут не за тим ідеться...
Але посіять так, як у людей ведеться!..
Нехай йому лихе!.. горох ласенька річ,
І дітвора за ним полізе хоч у піч!
Ти ж раєш сіяти горох на перелозі!..
Ей, Хівре!.. переліг лежить наш при дорозі:
Ей, обскубуть горох наш зеленцем,— побач!..
В лопатках обнесуть!., тогді — хоч сядь та й плач!"
"Якої вражої ти матері сумуєш?
Цур дурня! навісний! Чи ти ж того не чуєш,
Що як уродить бог, то дасть на долю всіх?
Чи це ж не глум тобі, не сором і не сміх?
Враг батька зна — чого безглуздому жахаться!
Тадже ж, як кажуть то, коли вовків лякаться,
То нічого ходить з сокирою і в ліс!..
Іди ж, кажу, та сій! Не мимри там під ніс!
Аби лиш, господи, на ниві нам вродило,
То буде й нам, і всім... чи чуєш ти, мурмило?
Не будь уїдливий, як бридка та оса,
І довше не спрітайсь, бо вилаю, як пса!"

"Ей, Хівре,— Солопій сказав їй, — не сварися,
Бо, далебі, горох наш згине!.. схаменися!..
Ну, сількось!.. я пійду, посію, та не там,
А де-небудь в кутку, що й враг не найде сам".
"Не перебендюй-бо так довго, Солопію!
Бо я горох сама, де схочу, там посію;
Сама я й викошу, як треба, на покіс,
І ось тобі тогді я дулю дам під ніс!..
Але, мій голубе, прошу тебе по ласці:
Послухай часом тих, що ходять у запасці;
Плюнь, серце, на того, хто так тобі сказав,
Що буцім бог жінкам волосся довге дав
За те, що розум їм укоротив чимало;
То погань так верзла, школярство так брехало!
А я ж то й мужиків,— крути ти не верти,-
Не раз вже бачила таких дурних, як ти!
От так!.. питай людей, бо той, хто їх питає,
Мов старець без ціпка, по стежках не блукає.
Не раз ти за двома зайцями польовав.
Зате да ні одного, гонившись, не піймав;
Не раз ти жаловав ухналиків стареньких,
Зате ж ти стільки вже згубив підків новеньких!
Отак ти і тепер горох запропастиш,
Коли б ти й сам пропав!" — "Чого ти там гарчиш?"
Сказав наш Солопій та й, з серця, дейко з хаті
Запрігши гулих, він ну переліг орати!
Зорав, посіяв він горох, заволочив,
Аж тут і дрібний дощ ріллю його змочив.
Зійшов горох, піднявсь, підріс, зацвів рясненько:
Хто йшов, той приглядавсь горохові пильненько.
Тим часом вже почав вбиваться й в лопатки;
Аж [тут] прийшла черга і на самі стручки.
Хто йде,— горох скубне: гребець скубне у жменю;
Іде косар і жнець — нагарбають в кишеню;
Прискочить дітвора — і в пелену смикне...

Зібрав наш Солопій горох, та, знай, клене
І, на чім світ стоїть, по-сороміцькій лає,
Усіх батьків з того він світа вивертає:
"Стонадцять би копиць з рогами вам чортів!
А, бісів народе!... коли б ти околів!
Коли б ти кожним був стручечком подавився!
Щоб в пельці він тобі кілком був зупинився!
Коли б то тріснув був од його твій живіт,
Ніж мав оце мене так посадить на лід!
Щоб горошиночки в твоїх кишках бісовських
Так набубнявіли, як барабан московський!"
Багацько дечого співав тут Солопій,
Молився за ввесь рід хрещений і за свій,
І вже роззявив рот, щоб по кацапській лаять,
Та засоромився, і, часу щоб не згаять,
Гукав, і верещав, і пінивсь, і плювавсь,
Неначебто його і справді хто злякавсь!..
До Хіврі сікався, за макогін хапався
І не на жарт-таки, сердега, розгулявся;
То вп'ять по доброму ладу він їй казав:
"Бач, Хівре навісна, що наш горох пропав!
Бач, шкапо гаспидська, чого ти наробила!
Та ти ж мене навік оце запропастила!.."
І ще смачненьке щось збиравсь сказати він їй...
"Послухай, бовдуре,— сказала Хівря,— стій!
Уже, як бачу я, тебе не переперти:
Хто дурнем уродивсь, тому і дурнем вмерти!
Але, мовляв, іще б сюди й туди з дурним:
От горе та біда — з дурним, та ще й з лихим!
Казала я тобі, що як нам бог уродить,
То буде нам і всім, і злодій не зашкодить;
Аж так і є: хоч ти посіяв два мішки,
Хоч тілько хто хотів, той наші рвав стручки...
(Нехай йому в користь!), а все ж, хвалити бога,
Зібрав ти сім мішків гороху з перелога!

Де п'ють, то там і ллють; без шкоди не бува,
Аби здоровенька лиш наша голова!
Але ти хочеш, щоб не їли кози сіна
І ситі щоб були? Ой, мудрий дуже з сина!..
Ну, цур тобі та пек! роби ти, що хоти:
Ори, мели і їж... Хоч голову скрути,
Про мене!.. Я тепер і не роззявлю рота;
Та вже ж побачимо, яка твоя робота!
Та й люде ж, сіючи, хоч тратять, а орють:
То дурні, от як ти, несіяні ростуть!..
Ей, схаменешся ти, та пізно, Солопію!"
"Та вже ж, хоч схаменусь,— сказав він,— хоч посію,
Та не по-твоєму; зроблю, як сам умію;
Зроблю, щоб і стручка ніякий біс не вкрав".
Зробив наш Солопій, як сам здоровий знав:
Він на другу весну, плуг і рала забравши
І між пшеницею і житом пооравши,
Всередині горох увесь посіяв свій.
"Тепер-то,— дума наш дурненький Солопій,-
Тепер-то мій горох вже, мабуть, розцвітає!
Нехай цвіте, нехай тим часом доспіває;
Ось як пійду в жнива пшеницю й жито жать,
То часу марно щоб так-сяк не зваковать,
Скошу і свій горох, в копиці поскладаю,
То й з ним управлюся, і разом жнив не згаю".
Пійшов в жнива, та ба!.. Ні зерна не застав!
Процендрив Солопій горох і просвистав.
А за горохом в гурт — і жито, і пшеницю!
І тільки зо всього соломи взяв з копицю!
А як же це? От так: пронюхали в селі,
Що Солопій горох посіяв на ріллі,
Між житом та поміж пшеницею своєю,-
Давай ходить в горох!.. Ходили і хіднею
Пшеницю й жито так пом'яли та стовкли,
Що сучий син, коли і місце їх найшли!..

Що ж Хівря? Румсає!.. А що ж чинить небозі?
Як тільки ж зуздріла роззяву на порозі,
Зняла торбинки дві з рядниночки з кілка.
"А, бач, гадюко, бач?.. Ти жаловав стручка,
Тепер за ту сяку нікчемну горошинку
Ти обголив мене і дрібную дитинку!
Так от якого нам ти підпустив тхора,
Що я зосталася з дітьми без сухаря!
Бач, пико гаспидська! чортівський Солоп'яго!
До чого нас довів ти, бридкий скупендяго!
Іди ж тепер відсіль!., щоб твій і дух не пах!
Не вмів, свого,— носи ж ти хліб чужий в торбах!" —
Сказала... та й торби на його почіпляла
І між старців, мов пса, Солопія прогнала!
Послухайте мене ви всі, Солопії,
Що, знай, мудруєте і голови свої
Чорт батька зна над чим морочите до ката:
Як в борщ, замість курчат, нам класти кошенята,
Як груші на вербі і дулі вам ростуть,
Як їсти дасть біга, та ще й гладкими буть,
Як локшину кришить для війська із паперу,
Як квашу нам робить з чорнила і тетерю,
Як борошно молоть без жорнів,— язиком,
Як бджоли годовать без меду,— часником,
Як каву пить панам з квасолі,— з буряками,
Як ниви засівать без сім'я,— кізяками,
Як з кожного зерна сім кварт горілки гнать,
Як сіно нам пером косить, як кіньми жать,
Щоб людям і сніпка не дать на заробіток,
І пташці ні зерна погодовати діток,-
Заплюйте лиш оцю, скажені ви, бридню!
Де треба руки гріть, там треба і огню.
Та вже з вас не один орав під небесами,
А як на землю зліз, пійшов в старці з торбами!
25 сентября 1819 года, Харьков

[8] — Ви бачите, які великі прибутки має щороку з своїх морських гаваней король; отже, моя думка, якої ще ніхто не висловлював, полягає в тому, щоб усі береги Франції (річ не трудна) перетворити на чудові гавані: це могло б дати великі гроші. (Мольєр, "Докучливі", акт III, сцена III).